

LET'S TALK ABOUT YES

ET UNDERVISNINGSMATERIALE OM VOLDTÆGT OG SAMTYKKE

Samfundsfag niveau A, B og C: Sociologi – identitetsdannelse og socialisering.

Undervisningsforløb

Undervisningsforløbet består af denne lærervejledning.
Forløbet er gratis og målrettet samfundsfag på ungdomsuddannelser.

Lærerkonsulent: Lene Vendelbo

Redaktionen er afsluttet marts 2021.

Materialet er støttet af Foreningen Roskilde Festival.

Amnesty International
Gammeltorv 8, 5. sal
1457 København K
Tlf. 33 45 65 65

amnesty.dk/undervisning
undervisning@amnesty.dk

INDHOLD

FORMÅL OG KERNESTOF	4
TIDSFORBRUG OG OPBYGNING	4
INTRODUKTION TIL EMNE OG MATERIALE	4
MODUL 1: SAMTYKKE OG VOLDTÆGTSLOVGIVNING I ET MENNESKERETTIGHEDSPERSPEKTIV	5
Formål: At præsentere eleverne for begrebet 'samtykke' og teste deres viden om voldtægt og lovgivningen på området i Danmark. Eleverne skal desuden diskutere og reflektere over, hvordan de mener, at en voldtægtslovning bør se ud. Materialer: Lovtekst, artikel og PowerPoint. Bilag: 1-2	
MODUL 2: KØNSNORMER, KØNSSOCIALISERING OG KØNSSTEREOTYPER	6
Formål: At opnå viden om kønsnormer, kønssocialisering og kønsopfattelser som bidrag til bedre at kunne forstå, hvorfor der er brug for en samtykkebaseret voldtægtslovgivning. Materialer: Artikler og videoer.	
MODUL 3: VOLDTÆGTSMYTER OG KØNSSTEREOTYPER	7
Formål: At diskutere de dilemmaer, der kan opstå, når man skal aflæse andre menneskers signaler. Samtidig er det en målsætning at adressere og udfordre de stereotype kønsnormer, der har indflydelse på, hvordan vi ser på voldtægt og voldtægts ofre, og hvordan vi behandler hinanden. Materialer: Videoklip og tre artikler. Bilag: 3-5	
MODUL 4: VOLDTÆGTSKULTUR – SKYLD OG SKAM	9
Formål: At gå yderligere i dybden med begrebet voldtægtskultur og få eleverne til at reflektere over eksempler på denne i deres hverdag. Endeligt er det et mål at komme ind på løsninger til, hvordan man kan komme voldtægtskulturen til livs. Materialer: Nyhedsartikler, video og debatindlæg. Bilag: 6-7	
KILDELISTE	10
GUIDE TIL HJÆLP OG RÅDGIVNING	11

FORMÅL OG KERNESTOF

Formålet med undervisningsforløbet er, at eleverne både får et indblik i voldtægtslovgivningen, som den så ud frem til lovændringen i 2020, hvor vi fik en ny samtykkelovgivning, og hvorfor den nye lovgivning er vigtig, og hvad den vil ændre.

Forløbet kan med fordel bruges i kernestofområdet "identitetsdannelse og socialisering samt social differentiering og kulturelle mønstre i forskellige lande, herunder Danmark". Sociologiske begreber vil bl.a. være: Normer, roller, rollekonflikter, kønssocialisering og kønsstereotyper.

Forløbet kan bruges både på A, B og C-niveau.

Eleverne vil i forløbet opnå kompetencer i at analysere, hvordan sociale og kulturelle normer ændrer sig i samfundet samt trænes i at argumentere for deres synspunkter på et fagligt niveau. Eleverne bliver desuden trænet i kvalitativ metode ved læsning af erfaringsinterview og debatindlæg, hvor emner som ligestilling, kønsstereotyper og myter, der er forbundet med køn og seksuel vold, adresseres.

TIDSFORBRUG OG OPBYGNING

Forløbet strækker sig over fire moduler á 90 min. Hvert modul tager udgangspunkt i tematikken voldtægt og samtykke på forskellige niveauer. Rækkefølgen på modulerne og lektierne er tilrettelagt, så der er sker en naturlig progression. Der afsluttes således også med at vende tilbage til elevernes tanker fra første modul.

Til alle modulerne er der udarbejdet arbejdsspørgsmål og øvelser, hvor eleverne skal ud på gulvet. Amnesty International Danmark har desuden udviklet et undervisningsforløb, der supplerer dette materiale, og som giver eleverne en viden om traumatiske krisers udtryk og forløb, reaktioner på voldtægt, egne rettigheder og systemets muligheder. Materialet findes på www.amnesty.dk/undervisning

INTRODUKTION TIL EMNE OG MATERIALE

Amnesty oplever, at samtykke, sex og voldtægt er et emne, som mange unge mennesker er engageret i og gerne vil snakke om, men også at det er vigtigt at være med til at sætte rammen om samtalen, så vi ikke er med til at reproducere stereotyper om voldtægt, køn og samtykke.

Amnesty har blandt andet været på Roskilde Festival og talt med flere tusinde unge mennesker om samtykke og voldtægt. Vi oplevede, at de meget gerne ville snakke med os om det, men også at det er vigtigt at have en respektfuld samtale, som inddrager alles perspektiver og holdninger og ikke udskammer nogen. Samtaler og undervisning om samtykke, sex og voldtægt kan være med til at forebygge voldtægter i fremtiden. Derfor har vi valgt at producere dette undervisningsmateriale.

I materialet går vi dybden med, hvorfor en samtykkebaseret voldtægtslovgivning er noget helt andet end den tvangsbaseerede lovgivning, som vi havde indtil 1. januar 2021. Den gamle voldtægtslov havde fokus på modstand og vold snarere end på samtykke, hvilket har påvirket holdninger i samfundet og i retssystemet. Voldtægtsoverleverer, som vi i Amnesty har interviewet til vores rapport: "Giv os respekt og retfærdighed", har fortalt, at hvis der havde været en samtykkelovgivning, ville de have anmeldt forbrydelsen.

En samtykkelov betyder, at al sex, der ikke er frivilligt, er voldtægt. Der behøver altså ikke at have været vold eller trusler. Det vil sige, at det vil blive understreget, at det er begge parter ansvar at sikre sig, at sex er frivilligt. Det er især kvinder og piger, som bliver udsat for en voldtægt. Det betyder ikke, at mænd og drenge ikke kan blive – og ikke bliver voldtaget – det betyder bare, at det er en forbrydelse, som i langt højere grad rammer kvinder og piger (97 pct. ifølge Center for Voldtægtsofre). En samtykkelov vil også understrege, at alle mennesker har ret til at træffe beslutninger om deres egen krop og seksualitet.

Få mere baggrundsviden på amnesty.dk/undervisning.

MODUL 1: SAMTYKKE OG VOLDTÆGTSLOVGIVNING I ET MENNESKERETTIGHEDSPERSPEKTIV

FORMÅL: At præsentere eleverne for begrebet 'samtykke' og teste deres viden om voldtægt og lovgivningen på området i Danmark. Eleverne skal desuden diskutere og reflektere over, hvordan de mener, at en voldtægtslovning bør se ud.

TIDSFORBRUG: 1 modul (90 min.).

MATERIALER:

I klassen:

- Formuleringen i voldtægtslovgivningen frem til 1. januar 2021: danskelove.dk/straffeloven/216
- Formuleringen i voldtægtslovgivningen fra 1. januar 2021: retsinformation.dk/eli/Ita/2020/2208
- Amnesty-rapport dokumenterer udbredt voldtægtskultur i Danmark: amnesty.dk/nyhedsliste/2019/amnesty-rapport-dokumenterer-udbredt-voldtaegtskultur-i-danmark

FORSLAG TIL MODULETS FORLØB

Etablering af læringsrum: Når man arbejder med et sårbart emne, er det vigtigt på forhånd at tale med eleverne om, hvordan man bedst sikrer et trygt og aktivt læringsmiljø. Det er derfor en god idé at starte med en fælles brainstorm på tavlen, hvor eleverne bidrager med forslag til at opnå dette. Som lærer bør man gøre eleverne opmærksomme på, at emnet bør behandles med udgangspunkt i eksemplerne i materialet frem for at inddrage personlige oplevelser. (NB: Bagerst i materialet er der en kort guide, hvis du oplever, at der er elever, der har brug for professionel hjælp).

Klassen definerer samtykke: Eleverne finder med deres sidemakker på så mange synonymer for samtykke som muligt, og skriver disse ned. Efter 5-7 minutter bedes alle grupper læse deres synonymer op, mens læreren noterer dem på tavlen. Hvis I ønsker en mere anonym snak, kan eleverne fx udfylde sedler post-its og aflevere dem i en fælles bunke. Med udgangspunkt i den fyldte tavle faciliterer læreren en plenumsnak om, hvad der er gennemgående for ordene, og eleverne finder derigennem frem til klassens definition af samtykke. Læreren tager billeder af tavlen med synonymerne og klassens endelige definition, og gemmer disse til det sidste modul. Supplerende spørgsmål: Kan samtykke udtrykkes på forskellige måder (verbalt/nonverbalt)?

Øvelse – tag et standpunkt: Eleverne stiller sig på en linje med fronten rettet mod læreren. Flyt borde og stole ud til væggen hvis nødvendigt. Læreren præsenterer eleverne for en række udsagn i bilag 1, der knytter sig til nogle fakta om voldtægt. Eleverne bedes træde et skridt frem, hvis de svarer 'ja' og blive stående, hvis de svarer 'nej'. Efter hvert udsagn afslører læreren det korrekte svar og supplerer med at adressere de dilemmaer, der knytter sig dertil. Overvej evt. at bede eleverne lukke øjnene, så de ikke lader sig påvirke af hinandens svar.

Lovgivning og menneskerettigheder: Læreren præsenterer eleverne for formuleringen i den tidligere voldtægtslovgivning, og spørger, hvad de tænker om den. Er der noget, der er særligt iøjnefaldende (eksempelvis det store fokus på vold og trusler om vold)? I forlængelse af dette giver læreren eleverne en kortfattet introduktion til, hvorfor spørgsmålet om seksuelt samtykke er relevant i et menneskerettighedsperspektiv. Se eksempel på en kortfattet kobling i bilag 2.

Voldtægtskultur: Eleverne læser 'Amnesty-rapport dokumenterer udbredt voldtægtskultur i Danmark', og diskuterer nedenstående spørgsmål i par eller matrixgrupper. Efterfølgende samles der op i plenum.

- Hvad er en voldtægtskultur?
- Hvad mener Amnesty med, at Danmark har en voldtægtskultur?
- Hvad er den primære ændring i bevisførelsen med den nye samtykkebaserede voldtægtslovgivning?
- Hvad har samtykke med ligestilling at gøre?

Diskussion: Brug eksempelvis inside-outside-metoden (en.wikipedia.org/wiki/Inside-outside_circle) og diskutér, hvorvidt den nye lovgivning får en indflydelse på voldtægtskulturen. Saml kort op.

MODUL 2: KØNSNORMER, KØNSSOCIALISERING OG KØNSSTEREOTYPER

FORMÅL: At opnå viden om kønsnormer, kønsocialisering og kønsopfattelser, som bidrag til bedre at kunne forstå, hvorfor der er brug for en samtykkebaseret voldtægtslovgivning.

TIDSFORBRUG: 1 modul (90 min.).

MATERIALER

Lektien: Katrine Rosenbæk, 2020: "Kønssociolog: Før drenge fødes, har vi en forventning til deres opførsel. Den kan bane vej for sexismen." (Femina, 17. november 2020)).

- <https://www.femina.dk/liv/koenssociolog-foer-drenge-foedes-har-vi-en-forventning-til-deres-opfoersel-den-kan-bane-vej>
- [amnesty.org/en/latest/campaigns/2018/11/did-you-know-this-about-rape/](https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2018/11/did-you-know-this-about-rape/)

I klassen:

- Video: Girl vs. Boy toys: The experiment – BBC Stories (3.25 min.). [youtube.com/watch?v=nWu44AqFOiI](https://www.youtube.com/watch?v=nWu44AqFOiI)
- Video: Boys vs Girls – Who's Stronger? (4.57 min.). [youtube.com/watch?v=DgDNfITq6OI](https://www.youtube.com/watch?v=DgDNfITq6OI)
- Nancy Lombard, 2013: "Violence against woman starts with school stereotypes": theconversation.com/violence-against-women-starts-with-school-stereotypes-18440

FORSLAG TIL MODULETS FORLØB:

1. Begrebsafklaring.

Klassen deles op i to lige store dele (A og B).

DEL 1:

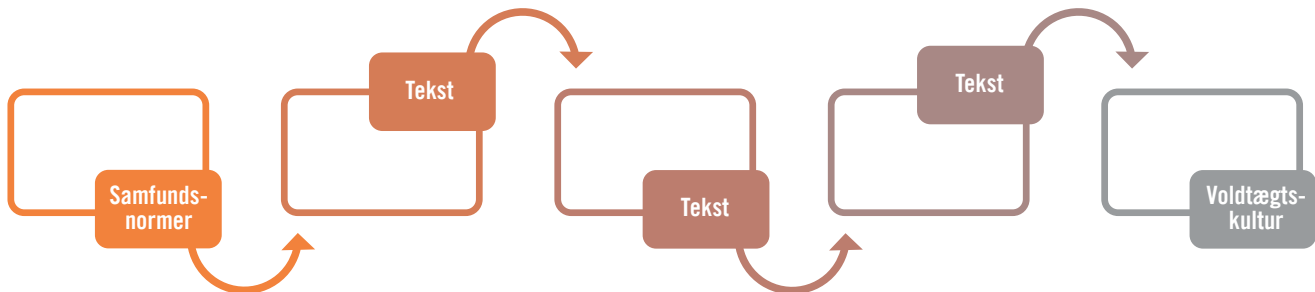
Opgave A: I lektien er der en række begreber, vi skal have styr på. Disse er socialisering (når I undersøger dette begreb, så husk at skelne mellem primær og sekundær socialisering), samfundsnormer/kønsnormer, stereotyper/kønsstereotyper, misogyni og patriakalsk arv. I har nu til opgave i tre-personers grupper at definere disse begreber. Definitionerne skal skrives ned.

Opgave B: På baggrund af lektien og artiklen theconversation.com/violence-against-women-starts-with-school-stereotypes-18440, har I i tre-personers grupper til opgave visuelt at forklare, hvordan den måde vi opdrager vores børn kønnet (kønsocialisering) senere i livet kan være med til forklare en voldtægtskultur. I skal tegne 'vejen', der til med nogle medfører-bokse. I skal blive enige om en definition på begreberne samfundsnormer, kønsnormer, stereotyper/kønsstereotyper og voldtægtskultur og placere dem i de bokse, I mener, de hører hjemme. Hvis I synes, der mangler et led/begreb, må I meget gerne tilføje en boks (ift definition på voldtægtskultur – se evt. bilag 6).

DEL 2

En gruppe fra hver A/B-gruppe går sammen. Gruppe B fremlægger for A, hvorefter tegningen udvides med forklaringsbokske fx således:

DEL 3

En gruppe fremlægger den samlede skitse for klassen.

2. Uskyldige lege

Klassen skal nu i fællesskab se og diskutere de to videoer. Video A: "Girl vs. Boy toys: The experiment – BBC Stories (3.25 min.) og video B: "Boys vs Girls – Who's Stronger? (4.57 min.)"

Video A:

- Hvad er formålet med "legetøjs-eksperimentet"?
- Hvordan kommer kønssocialisering til udtryk i dens voksnes leg med børnene?
- Hvilken betydning har legeformer for måden, vi opfatter henholdsvis drenge og piger?

Video B:

- Hvorvidt kan denne uskyldige leg have betydning for vold med piger?
- Hvad tænker pigerne om dem selv inden konkurrencen?
- Hvad tænker pigerne om drengene inden konkurrencen?
- Hvad tænker drengene om piger inden konkurrencen?
- Hvad tænker drengene om dem selv inden konkurrencen?
- Hvad kan vi bruge eksperimentet til?

MODUL 3: VOLDTÆGTSMYTER OG KØNSSTEREOTYPER

FORMÅL: At diskutere de dilemmaer, der kan opstå, når man skal aflæse andre menneskers signaler. Samtidig er det en målsætning at adressere og udfordre de stereotype kønsnormer, der har indflydelse på, hvordan vi ser på voldtægt og voldtægts ofre.

TIDSFORBRUG: 1 modul (90 min.).

MATERIALER:

Lektien:

Interview med kvinder, der er blevet voldtaget:

- Liva: [amnesty.dk/emner/lighed/samtykke-lets-talk-about-yes/liva](https://www.amnesty.dk/emner/lighed/samtykke-lets-talk-about-yes/liva)
- Emilie: [amnesty.dk/emner/lighed/samtykke-lets-talk-about-yes/emilie](https://www.amnesty.dk/emner/lighed/samtykke-lets-talk-about-yes/emilie)
- Kirstine: [amnesty.dk/emner/lighed/samtykke-lets-talk-about-yes/kirstine](https://www.amnesty.dk/emner/lighed/samtykke-lets-talk-about-yes/kirstine)

I klassen:

- Video: 'What are you wearing?' (1.54 min.) [youtube.com/watch?v=51-hepLP8J4&t=15s](https://www.youtube.com/watch?v=51-hepLP8J4&t=15s)
- Video: 'Tea & consent' (2.50 min.) [youtube.com/watch?v=pZwvrxVavnQ](https://www.youtube.com/watch?v=pZwvrxVavnQ)

FORSLAG TIL MODULETS FORLØB:

- 1. Etablering af læringsrum:** Indled undervisningen med at minde eleverne om, hvad der kendetegner det trygge læringsmiljø, som I blev enige om i modul 1.
- 2. De tre interviews (lektien):** Eleverne besvarer arbejdsspørgsmål i par – alle besvarer spørgsmål 1 og spørgsmål 2, og halvdelen af klassen diskuterer spørgsmål 3, mens den anden halvdel diskuterer spørgsmål 4. Der samles op i plenum. Se arbejdsspørgsmål i bilag 3.
- 3. Øvelse – samtalekort (klippes ud):** Eleverne diskuterer forskellige vinkler på samtykke, voldtægt og det at sætte – og aflæse grænser. Brug de 15 samtalekort med spørgsmål. Kortene uddeles, så ca. halvdelen af klassen har et kort, og eleverne spreder sig på gulvet og finder sammen i par. Alle par har nu ét samtalekort med et spørgsmål, som de sammen besvarer.

Indled med at sige, at man under øvelsen skal tale med mindst fem forskellige personer om fem forskellige spørgsmål. Sæt eventuelt et stopur, så du kan facilitere, hvornår der skal ske et partner-skift (f.eks. 3 minutter pr. spørgsmål). Eleverne bevæger sig mellem hinanden og danner nye par indtil tiden er gået.

Efterfølgende samles der op på nogle af pointerne fra elevernes diskussioner. Tænk over, at opsamlingen skal lægge op til næste øvelse, som adresserer kønsstereotyper/kønssnormer. Spørg f.eks. hvem der talte om, hvad kønsstereotyper/kønssnormer har at gøre med voldtægt, eller hvordan medierne påvirker vores billede af voldtægt. Se diskussionsspørgsmål til samtalekort i bilag 4.

- 4. Øvelse – Normer i historiefortælling:** Eleverne præsenteres for en ukønnet beskrivelse af en fest, hvor en hovedperson interagerer med og betragter forskellige personer. Læreren læser fortællingen (bilag 5.) op uden at give anden introduktion end, at eleverne skal lukke øjnene og lytte. Efterfølgende spørger læreren eleverne, hvad de så, når de forestillede sig de forskellige personer i fortællingen (alternativt kan eleverne tegne deres forskellige forestillinger om personer, hvorefter du kan udvælge eksempler). Formålet er at gøre eleverne opmærksomme på deres egne normative forestillinger og bruge dette som afsæt til en plenumdiskussion om kønsstereotyper, og hvordan de påvirker vores omgang med hinanden.

Netop kønsstereotyper/normer er afgørende for Amnestys argument om, at der foruden en lovændring også skal ske en kulturændring i måden, vi omgås hinanden. Det er vigtigt, at læreren sikrer, at diskussionen drages mod ansvaret for at sikre et samtykke snarere end f.eks. et ansvar for at kunne sige nej. Uanset hvilke karakteristika voldtægtsforbryderen har, er dette det afgørende. Se den ukønnede fortælling og de tilhørende spørgsmål i bilag 5.

- 5. Humøristiske videoer:** Som opsamling på diskussionen om kønsstereotypers betydning for vores opfattelse af voldtægt ser klassen filmene 'What are you wearing?' (1:54 min.) og 'Tea and consent' (2:50 min.). Begge film adresserer samtykkespørgsmålet på en humoristisk måde. Hvilke (nye) tanker har eleverne om hhv. skyld og samtykke efter at have set videoerne?

MODUL 4:

VOLDTÆGTSKULTUR - SKYLD OG SKAM

FORMÅL: Formål: At gå yderligere i dybden med begrebet voldtægtskultur og få eleverne til at reflektere over eksempler på denne i deres hverdag. Endeligt er det et mål at komme ind på løsninger ift., hvordan man kan komme voldtægtskulturen til livs.

MATERIALER:

Lektier:

- "Jens arrangerer puttemiddag på gymnasiet: Traditionen må ikke dø" (DR, 06. SEB. 2018)
dr.dk/nyheder/indland/jens-arrangerer-puttemiddag-paa-gymnasiet-traditionen-maa-ikke-doe
- "Efter afsløringer om 'puttemiddage': Rungsted Gymnasium strammer reglerne" (BT, 2. sep. 2018)
bt.dk/samfund/efter-afsloringer-om-puttemiddage-rungsted-gymnasium-strammer-reglerne
- Video med interview med kønssociolog om køn og normer (DR1 21søndag) (11 min.)
<https://vimeo.com/146363673> (NB: Link virker i Explorer, men ikke i Chrome)
- Artikel på engelsk om positiv maskulinitet: <https://www.theatlantic.com/health/archive/2014/05/becoming-men-teaching-positive-masculinity/361739/>

I klassen:

- "Debat: "Sex mod sin vilje" hedder voldtægt, DR" (Journalisten, 11. feb. 2019)
journalisten.dk/debat-sex-mod-sin-vilje-hedder-voldtaegt-dr/?fbclid=IwAR3fzEj-cv8tbNuDGonC7x8wn-leGpNxFAkr9RVpWS0wOhSEws6GXoIhNxew
- thoughtco.com/rape-culture-definition-and-examples-4109257

FORSLAG TIL MODULETS FORLØB:

1. **Etablering af læringsrum:** Indled undervisningen med at minde eleverne om, hvad der kendetegner det trygge læringsmiljø, som I blev enige om i modul 1.
2. **Artikler om puttemiddage og video fra DR (lektie):** Eleverne besvarer arbejdsopgaver i par, og der samles op i plenum. Tag igen fat i begrebet voldtægtskultur i gennemgangen, så det står klart for eleverne, hvordan hændelserne i artiklerne kan ses som eksempler på voldtægtskultur i Danmark. Se arbejdsopgaver og genbesøg evt. introduktion til begrebet voldtægtskultur i bilag 6. Sæt også gerne videoindslaget fra DR i spil, hvor det tydeliggøres, at ikke alle unge mænd er som i artiklerne om puttemiddage. Brug evt. også artiklen fra ThoughtCo, hvor begrebet voldtægtskultur adresseres.
3. **Diskussion – voldtægt vs. sex mod sin vilje:** Eleverne læser artiklen 'Debat: "Sex mod sin vilje" hedder voldtægt, DR' (uden debat-svaret fra DR). I plenum diskuteres, hvordan artiklens kritik af DR's dækning af en voldtægtssag, kan ses som en kritik af en herskende voldtægtskultur i Danmark. Hvad tænker I om argumentet om, at DR ikke skulle have ændret overskriften i første omgang?
4. **Voldtægtskultur i elevernes hverdag:** Eleverne taler med sidemakkeren om eksempler på, hvordan de oplever voldtægtskulturen i hverdagen. Saml herefter op enten i plenum eller med den digitale platform Sli.do, hvor eleverne anonymt kan dele deres eksempler. De kan vises på en skærm i klassen.

Start med at høre alle elevernes inputs og saml så op; er der nogen eksempler, der går igen? Bed eleverne uddybe, hvad eksemplerne har med voldtægtskultur at gøre.

NB: Det er vigtigt, at det bliver klart for eleverne, hvorfor vi skal komme voldtægtskulturen til livs, og hvorfor eksemplerne på tavlen er skadelige for vores relationer og ligestilling i Danmark. Se vejledning til Sli.do i bilag 7.

5. **Ændring af voldtægtskultur:** Eleverne taler igen med sidemakkeren, nu om hvad man kan gøre, for at komme voldtægtskulturen til livs. Giv dem ti minutter til at reflektere over, hvad man kan gøre som hhv. enkeltperson, som ven og i større grupper, og gennemgå forslagene særskilt.

Der samles op på snakken i plenum. Opsamlingen kan gå på, hvordan man ændrer normer, kønsstereotyper mv. Tag evt. fat i figurerne fra modul 2. Der kan evt. også laves en liste på tavlen over eksempler på hhv. god og dårlig opførsel f.eks.

- at undlade at sige og grine af voldtægtsjokes
- at spørge om lov, hvis man er i tvivl om noget er okay vs. at fokusere på ansvaret for at kunne sige fra
- at ekskludere på baggrund af udseende osv.

I forlængelse af dette kan du som underviser nævne, at emnet 'køn og ligestilling' for få år siden blev skrevet ind i læreplanen i samfundsfag på STX. Hvilken betydning kan det have for en ændring af syn på kønsnormer og stereotyper.

6. **Ny definition på samtykke?** Genbesøg klassens indledende definition af samtykke ved at vise billederne af tavlen fra første lektion, hvorpå I i fællesskab skrev synonymmer for samtykke og klassens endelige definition. Spørg eleverne om de vil foretage nogen ændringer eller tilføjelser. Er der noget fra de tre moduler, der har ændret deres syn på samtykke og voldtægtslovgivning? Hvad har de lært af dette forløb?

Amnesty mener, at en bedre seksualundervisning i grundskolen er nødvendig. På nuværende tidspunkt er seksualundervisning et obligatorisk fag i folkeskolen i Danmark, men paradoksalt nok er der ikke afsat faste timer til undervisningen. Det betyder, at seksualundervisningen ofte droppes eller varetages af en lærer fra et etableret fag som f.eks. biologi og har fokus på de fysiologiske aspekter af det seksuelle liv såsom prævention, kønssygdomme og kroppens biologi.

Amnesty tror på, at en bedre seksualundervisning, der favner mere komplekse emner som seksualitet, køn, grænser, intimitet og nære relationer, vil bidrage til en bevægelse væk fra en voldtægtskultur og hen imod en samtykkekultur.

På samme måde som Amnesty arbejder for mere undervisning i menneskerettigheder generelt og dermed for uddannelse i, hvilke menneskebilleder og sociale normer, vi formidler og fremstiller inden for alle områder, ikke kun kønsområdet.

KILDER

PRIMÆRE KILDER:

Amnesty International rapport: "Giv os respekt og retfærdighed" – dansk:
<https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR1897842019DANISH.PDF>

Amnesty International 'Let's Talk About Yes':
<https://amnesty.dk/emner/lighed/samtykke-lets-talk-about-yes>

Amnesty International – 5 facts:
<https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2018/11/did-you-know-this-about-rape/>

Straffeloven: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=202516>

GUIDE TIL HJÆLP OG RÅDGIVNING

Hvis du eller en du kender har været udsat for seksuel vold.

Tal med en, du har tillid til fx din lærer, skolepsykolog, familiemedlem eller en ven/veninde.

Kontakt Center for Seksuelle Overgreb eller Center for voldtægtsofre. De findes på forskellige steder i landet ofte med tilknytning til gynækologisk afdeling. De kan både hjælpe akut, og hvis der er gået måneder eller år.

Se samlet oversigt på amnesty.dk/voldtægthjælp.

Her finder du også kontaktoplysninger på flere rådgivningscentre.

BILAG 1

TAG ET STANDPUNKT

De fleste voldtægter begås af en fremmed? Fakta: NEJ

Uddybning: Hovedparten af voldtægter begås af personer, der er kendte for offeret. Gerningspersoner kan f.eks. være en ven, en kollega, et familiemedlem, en partner eller eks-partner. I ca. 80% af alle voldtægter kender de involverede hinanden på forhånd.

Der skulle være vold til stede, før man kunne kategorisere et overgreb som en voldtægt ift. den gamle lovgivning? Fakta: JA (når man ser på det i retspraksis).

Uddybning: Med den tidligere lovgivnings fokus på vold og trusler om vold var det stort set umuligt at opnå retfærdighed i retten, hvis man ikke kunne påvise fysiske tegn på vold og modstand. Det er dog en psykologisk anerkendt reaktion, at kroppen fryser/stivner under et overgreb, hvilket kan gøre offeret ude af stand til at modsætte sig overgrebet. Eksempelvis viste en svensk undersøgelse fra 2017, at 70% procent af de 298 undersøgte kvinder oplevede "ufrivillig lammelse" under overgrebet.

De fleste voldtægter finder sted på et offentligt sted? Fakta: NEJ

Uddybning: 66 % af alle voldtægter eller voldtægtsforsøg sker i et privat hjem.

De fleste voldtægter bliver anmeldt? Fakta: NEJ

Uddybning: Justitsministeriets tal viser, at der i 2018 skete 5400 voldtægter og voldtægtsforsøg, mens kun 1.079 af tilfældene blev anmeldt. I 2017 lavede Syddansk Universitet en lignende undersøgelse, hvor fokus var på sex uden samtykke, der viste at tallet er 24.000 personer.

Der er flere falske anmeldelser i voldtægtssager end andre steder i vores retssystem? Fakta: NEJ

Uddybning: Det Kriminalpræventive Råd har undersøgt falske anmeldelser og undersøgelsen viser, at falske anmeldelser udgør 7,3 %. Dette tal ligger på niveau med andelen af falske anmeldelser for sammenlignelige forbrydelser, f.eks. voldskriminalitet.

BILAG 2

GUIDE TIL AT KOBLING AF SAMTYKKE OG MENNESKERETTIGHEDER

Danmark ratificerede Den Europæiske Menneskerettighedskonvention i 1953. Eftersom en konvention i modsætning til en erklæring er juridisk bindende, betød dette, at Danmark nu var juridisk forpligtet til at følge internationalt fastsatte menneskerettigheder. Europarådet kunne nu trumfe de danske domstole, hvis det blev vurderet, at de ikke dømte i tråd med menneskerettighederne.

Den menneskeretslige kobling til Amnesty Internationals arbejde med seksuel vold er først og fremmest den konvention fra Europarådet, der kaldes Istanbulkonventionen. Denne konvention omhandler bekæmpelse og forebyggelse af vold mod kvinder herunder seksuel vold. I konventionen bliver det understreget, at stater skal definere voldtægt som sex uden samtykke. Trods Danmarks ratificering af konventionen i 2014 baserede den danske voldtægtslovgivning fortsat på modstand, vold og tvang frem til lovændringen i 2020. Dette fik Amnesty til at kæmpe for en ændring af den danske voldtægtslovgivning, så vi i stedet for den tvangs-baserede lovgivning fik en definition baseret på manglende samtykke. At fokusere på samtykke er vigtigt, fordi en lov skaber holdninger i samfundet og samtykke betyder, at alle mennesker har ret til at bestemme over deres krop og seksualitet. Amnesty mener, at en samtykkelov sammen med seksualundervisning, som fokuserer på samtykke, på sigt vil forebygge voldtægter.

BILAG 3

SPØRGSMÅL TIL INTERVIEW

1. Hvordan kan man få samtykke til sex fra en person, som er fuld/påvirket?
2. Hvordan kan man få samtykke til sex fra en person, som sover?
3. Liva beskriver, at hun tror lovgivningens fokus på vold var afgørende for, at hun ikke indså, at det, hun oplevede, var en voldtægt. Tror I, at den nye lovgivning vil indfange ikkevoldelige overgreb som Livas?
4. Emilie gik i lang tid rundt i uvished om, hvad status var i hendes sag. Dette er ifølge hende et tegn på, at systemet ikke ser én som et offer der har oplevet noget traumatisk, men blot en person som skal vidne i en sag der skal hives ind, når der er brug for det. Samtidig skulle Kirstine fortælle om sin voldtægt adskillige gange, før hendes anmeldelse blev officiel. Hvad kan man gøre for at gøre anmeldelses – og retsprocessen mindre traumatiserende for voldtægtsoverlevende?

**LET'S
TALK
ABOUT
YES**

BILAG 4

DISKUSSIONSSPØRGSMÅL TIL SAMTALEKORT

Hvordan kan man være i tvivl om, hvorvidt man har overskredet en anden persons grænser?

Bør samtykke gives verbalt? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvordan kan man udtrykke samtykke?

Er det nemmest at afvise nogen, man kender i forvejen? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvorfor kan det være svært at afvise en anden person?

Hvad er den bedste måde at modtage en afvisning på?

Hvornår har man lagt op til at skulle hjem med en person, som man har flirtet med til en fest?

Er det nemmest at afvise en fremmed? Hvorfor/hvorfor ikke?

Har omgivelserne en betydning for,
hvordan man tolker hinandens signaler?

Er der situationer, hvor det kan være sværere
at aflæse hinandens signaler end andre?

Hvad betyder 'voldtægt' for dig?

Har medierne en betydning for,
hvordan vi i befolkningen forstår voldtægt?

Hvad er en 'voldtægtskultur'?

Hvad har kønsstereotyper/kønsnormer, at gøre med voldtægt?

Hvad kan man gøre for at sikre sig, at man ikke
overskrider en anden persons grænser?

DISKUSSIONSPØRGSMÅL:

- Hvorfor tror I, at man kan være i tvivl om, hvorvidt man har overskredet en anden persons grænser?
- Hvad er fordelene ved at udtrykke samtykke verbalt (man undgår misforståelser!) Er der ulemper?
- Har ens omgangskreds en betydning for, hvordan man opfører sig?
- Hvad kan man gøre som ven, hvis en man kender, er udsat for noget grænseoverskridende?

BILAG 5

FORTÆLLING FRA EN FEST

”Det er fredag aften, og der er fest i skolens store lokale. Bastung musik brager ud af højtalerne, og du står på en stol og kigger ud over et hav af dansende mennesker. Deres ansigter lyses indimellem op af den skinnende diskokugle, der roterer over dem.

Du kigger efter dine venner, som er et sted på dansegulvet, og hopper ned af stolen for at gå ud og finde dem. Du bevæger dig ind i menneskemængden, mens et af dine yndlingsfests hits går i gang, og du ser dig ivrigt omkring, så du kan nå at danse til nummeret med dine venner. I får øje på hinanden, og din ven vinker dig hen til sig.

På vej hen til vennerne spilder du lidt af indholdet i din kop udover dig selv, da en gruppe af mennesker, der hopper rundt med armene om hinanden, puffer til dig. En person bag dig lægger hånden på din skulder og spørger dig, om du er ok. Du smiler og trækker på skuldrene.

Du går videre hen til din vennegruppe, og I danser længe til de mange hits, der kommer ud af højtalerne. To af dine venner skråler med armene hævet over hovedet, og på et tidspunkt løfter en anden af dine venner én af dem op og begynder at hoppe. I danser videre.

På et tidspunkt lægger en af vennerne armen om dig og peger op i baren. Vennen får øje på en person, som du ved, den længe har været interesseret i. Personen står oppe i baren og ser ud til at være alene. Din ven kløer sig lidt i panden og signalerer, at næste stop er et besøg i baren for at tale med personen. I smiler indforstået til hinanden, før din ven går, og på afstand kan du se de to personer omfavne hinanden. Din ven køber to drikkevarer, de skåler og ser glade ud.

Efter noget tid på dansegulvet går dig og en anden af venner på toilettet. På vejen får I øje på to personer, I kender, der sidder i hjørnet og taler sammen. De ser også jer, og I vinker til hinanden på tværs af rummet. Efter at have været på toilettet beslutter I jer for at gå udenfor og trække noget luft. I går forbi baren, og du kommer til at tænke på din ven fra før, der ikke står der længere. Din ven er heller ikke til at se udenfor, så efter lidt frisk luft går I igen ind for at finde de andre”.

SPØRGSMÅL:

Hvilket køn havde...

1. gruppen af mennesker, der hoppede med armene om hinanden?
2. personen der spurgte, om hovedpersonen var ok?
3. de venner, der dansede med armene over hovedet?
4. personen, der løftede en af de andre venner op?
5. den ven, der går op i baren? Og hvem var den person, der stod alene i baren? Var de af samme køn?
6. de personer, der sad og talte sammen på vejen til toilettet? Var de af samme køn?
7. hovedpersonen?

Bed eleverne uddybe, hvorfor de forestillede sig de respektive køn til de forskellige personer, der optrådte i fortællingen. Det er vigtigt at adressere, at elevernes forestillinger givetvis siger noget om de stereotype kønsnormer, der eksisterer i samfundet, og at disse har en effekt på, hvordan omgås hinanden (som det også blev pointeret i forrige øvelse).

BILAG 6

ARBEJDSSPØRGSMÅL TIL ARTIKLER

"Jens arrangerer puttemiddag på gymnasiet: Traditionen må ikke dø" (DR, 06. SEP. 2018):

1. Hvad tænker I om den udvælgelsesproces til puttemiddagen, som Jens beskriver, hvor man skal være "pæn, sjov eller 'på'" for at blive inviteret?
2. Hvad tænker I om, at der er krav til ens påklædning, og at man skal forvente at svare på personlige spørgsmål til puttemiddagen?
3. Jens nævner, at han og hans medarrangører forsøger at være opmærksomme på, at folk har forskellige grænser. Alligevel beskriver han, hvordan puttemiddagene indeholder nogle bestemte ritualer, som de deltagende skal medvirke i. Hvordan finder man bedst balancen i at sikre et festligt arrangement og samtidig tage ansvar for, at alle føler sig trygge undervejs?
4. Jens nævner, at arrangørerne af puttemiddagen overvejede at skrive i invitationen, at man ikke skulle føle sig presset til at komme. Dog droppede de dette, da de ikke ville ændre puttemiddag-konceptet og "ikke være så politisk korrekte". Hvad tror I, at Jens mener med at være politisk korrekt?

"Efter afsløringer om 'puttemiddage': Rungsted Gymnasium strammer reglerne" (BT, 2. sep. 2018):

1. Hvordan reagerer man bedst som ledelse, hvis der sker grænseoverskridende eller ekskluderende adfærd på skolen?
2. I 2017 blev 'bekendtgørelsen om studie- og ordensregler m.v. i de gymnasiale uddannelser' opdateret så elever kan sanktioneres for deres adfærd i fritiden, hvis denne adfærd har haft en 'direkte indflydelse på undervisningsmiljøet'. Hvad tænker I om denne opdatering – er der både fordele og ulemper? Hvilke?

Hvad kan man gøre som elev og ven, hvis en medstuderende står frem om krænkende oplevelser på skolen?

Indslag fra DR Søndag:

1. Hvad siger Vincent Beier dels om at skille sig ud som den almindelige forestilling om, hvad der kendetegner en ung mand dels om den traditionelle opdeling af piger og drenge?
2. Hvad siger kønssociolog Cecilie Nørgaard om kønsstereotyp opdragelse?

INTRODUKTION TIL BEGREBET VOLDTÆGTSKULTUR:

En voldtægtskultur betegner en kultur, hvor der sker en skjult accept af voldtægt gennem måden, vi forholder os til problematikken i vores sprog og handlinger i dagligdagen. Det kan f.eks. være gennem jokes om voldtægt, der bidrager til at skabe et rum, hvor voldtægt gøres til noget sjovt og normaliseret, og hvor man kan blive anklaget for at 'ødelægge den gode stemning' eller være 'krænkelssesparat', hvis man siger fra. Det kan være gennem film og serier, der glorificerer relationer, hvor én karakter overtaler en anden til at indgå i en seksuel relation efter gentagende afvisninger. I denne forbindelse er det også oplagt at nævne, at kønsstereotyper også begrænser drenge og unge mænd.

Problematikken er også tydelig i mediedækningen, hvor voldtægtssager omtales som "sex-forbrydelser" eller "ufrivillig sex", og hvor der bruges ord, der betoner en tvivl på, at den anklagede har begået voldtægten såsom "angiveligt" eller "anklaget for". En voldtægtskultur bidrager altså til en trivialisering og normalisering af voldtægt ("drengestreger!"), der gør det tabuiseret at tale om grænseoverskridende opførsel, og placerer skylden og 'ansvaret for at sige fra' hos offeret.

Se evt. eksempler her:

everydaysexism.com/country/dk og killjoy.dk/da/slutwalk/ordbog/voldtaegtskultur

BILAG 4

GUIDE TIL SLI.DO

Sli.do er en digital platform, der gør det muligt at foretage meningsudvekslinger og evalueringer anonymt og gratis. For at bruge Sli.do skal du oprette en profil og et 'event', som eleverne kan deltage i vha. et unikt hashtag (#), som du vælger. Eventet kan du eksempelvis kalde 'Voldtægtskultur i hverdagen' og hashtagget #voldtægtskultur.

Der findes tre typer af svarmuligheder til gratis events i Sli.do – Poll, Word Cloud og Open Text – og med en opsamling på en brainstorm, kan du med fordel vælge muligheden for at svare med åben tekst, så der kommer så mange nuancer med som muligt. Når eleverne har indsendt deres eksempler, kan du som vært for eventet vælge at 'display results in full screen', så eleverne nu får overblik over deres klassekammeraters (anonyme) eksempler på voldtægtskultur i hverdagen.